

Tevredenheid met het eigen lichaam en zelfwaardering van homoseksuele mannen: Maakt een grote(re) penis een man gelukkig?

Liesbeth Woertman, John de Wit, Marcel Hoogesteger

Universiteit Utrecht

Samenvatting

Het uiterlijk speelt voor homoseksuele mannen een grote rol en afwijken van een nauw omschreven ideale uiterlijk zorgt voor onzekerheid en ontevredenheid. In deze studie is allereerst onderzocht welke lichaamsdelen voor homomannen (N = 251) belangrijk en aantrekkelijk zijn. Vervolgens is de vraag gesteld of de aantrekkelijkheid van lichaamsdelen ook gerelateerd is aan tevredenheid met het eigen lichaam en zelfwaardering. Zoals verwacht bleek de subjectieve aantrekkelijkheid van met name het bovenlichaam maar ook de penis van invloed te zijn op tevredenheid met het eigen lichaam. Ook de feitelijke lengte van de penis bleek van invloed op tevredenheid met het eigen lichaam. De meeste mannen vonden een grotere penis ideaal en het voldoen aan dit ideaal was gerelateerd aan meer tevredenheid en zelfwaardering. Omtrent de rol van de penis in het zelfbeeld en het psychologisch functioneren van mannen leven allerlei cultureel verankerde ideeën, maar hiernaar wordt geen wetenschappelijk onderzoek verricht. Onze bevindingen laten zien dat hoe homomannen hun penis beoordelen substantieel van invloed is op hoe zij zichzelf in algemene zin waarderen. Het is onbekend of een dergelijk verband ook bestaat onder heteroseksuele mannen, maar er zijn diverse redenen om aan te nemen dat ook het zelfbeeld van hedendaagse heteroseksuele mannen samenhangt met hoe zij hun meest mannelijke en seksuele lichaamsdeel evalueren. Onderzoek naar de man en zijn penis verdient het dan ook om wetenschappelijk "salonfähig" te worden.

In onze westerse samenleving wordt veel waarde gehecht aan een fysiek aantrekkelijk uiterlijk. Het *axioma* luidt: "wat mooi is, is goed" (Hatfield & Sprecher, 1986), en aan knappe mensen attribueert men ook allerlei andere positieve kenmerken (Feingold, 1992). Zij worden onder andere als socialer, seksueel warmer, geestelijk gezonder, intelligenter en sociaal vaardiger beoordeeld dan fysiek minder aantrekkelijke mensen. De media creëren en reproduceren deze geïdealiseerde beelden van mooie en perfecte mensen

die kunnen fungeren als standaard waarmee individuen zichzelf vergelijken (Woertman, 2003). De meeste mensen zullen in hun eigen ogen tekortschieten ten opzichte van dit (onrealistische) beeld, wat kan leiden tot ontevredenheid met het eigen lichaam (Agliata & Tantleff-Dunn, 2004; Humphreys & Paxton, 2004; Leit, Gray & Pope, 2002), en bijdraagt aan het ontstaan van -onder andere- eetstoornissen (voor een kritische beschouwing van dit idee zie Polivy & Herman, 2004).

Het belang van een aantrekkelijk uiterlijk is echter niet voor iedereen even groot, en traditioneel wordt gedacht dat mannen minder bezig zijn met het uiterlijk en hier meer tevreden mee zijn dan vrouwen (cf. Fallon & Rozin, 1985; Hoyt & Kogan, 2001). Echter, onderzoek laat zien dat ook mannen bezorgd zijn over hun uiterlijk, maar dat de aard van hun bezorgdheid verschilt van die van vrouwen (McCaulay, Mintz & Glenn, 1988; Mishkind, Rodin, Silberstein & Striegel-Moore, 1986). Uit onderzoek van Drewnowski en Yee (1987) bleek dat 85% van de vrouwen gewicht wilde verliezen, terwijl dit voor mannen slechts 40% was. Echter, nog eens 45% van de deelnemende mannen wilde zwaarder worden en was om die reden niet te-

Dr. E.M. Woertman, universitair hoofddocent, Universiteit Utrecht, Capaciteitsgroep Klinische psychologie, Postbus 80140, 3508 TC Utrecht.

Dr. J.B.F. de Wit, universitair hoofddocent, Universiteit Utrecht, Capaciteitsgroep Sociale en Organisatie psychologie, Postbus 80140, 3508 TC Utrecht.

Drs. M. Hoogesteger, onderzoeksassistent, Universiteit Utrecht, Capaciteitsgroep Klinische psychologie, Postbus 80140, 3508 TC Utrecht.

Correspondentie: Dr. Liesbeth Woertman, Universiteit Utrecht, Capaciteitsgroep Klinische psychologie, Postbus 80140, 3508 TC Utrecht, E: e.m.woertman@fss.uu.nl

Ontvangen: 21 februari 2005; Geaccepteerd: 12 juli 2005

vreden. Bovendien doen zich tussen mannen ook sociale verschillen voor in het belang dat gehecht wordt aan het uiterlijk.

Het is nog steeds vooral de homosubcultuur die presie uitoefent op jongens en mannen om er jong en aantrekkelijk uit te zien (Beren, Hayden, Wilfley & Grilo, 1996; Sergios & Cody, 1986; Siever, 1994). Homomannen besteden meer tijd, geld en energie aan hun uiterlijk dan heteroseksuele mannen (Woertman, 1994; 2003). Homo's zijn ook ontevredener over hun uiterlijk dan heteromannen (Beren et al., 1996; Siever, 1994; Silberstein, Mishkind, Striegel-Moore, Timko & Rodin, 1989; Woertman, 1994; 2003; voor een meta-analyse zie Morrison, Morrison & Sager, 2004).

Slechts weinig theorieën besteden aandacht aan de vraag waarom het voor homomannen belangrijk is om er aantrekkelijk uit te zien, belangrijker dan voor heteroseksuele mannen. Een socio-evolutionaire verklaring gaat uit van de idee dat homoseksuele jongens en mannen seksueel object zijn van mannen, evenals vrouwen. Het verlangen van (andere) mannen gaat naar hen uit en omdat mannen het uiterlijk van een potentiële partner belangrijk vinden, belangrijker dan vrouwen, moeten homoseksuele mannen (en heteroseksuele vrouwen) zorgen dat ze een jong en aantrekkelijk uiterlijk hebben en blijven houden (Hatfield & Sprecher, 1986; Siever, 1994). Het uiterlijk is voor homomannen, net als voor heteroseksuele vrouwen, dan ook eerder een bron van zorg dan voor heteromannen. Hiermee is echter niet de vraag beantwoord welke aspecten van het uiterlijk voor homomannen belangrijk zijn voor de beoordeling van aantrekkelijkheid.

In een van de eerste studies naar de aantrekkelijkheid van lichaamsdelen lieten Franzoi en Herzog (1987) jonge heteroseksuele mannen en vrouwen 35 verschillende lichaamsdelen en lichaamsfuncties, ontleend aan de Body Esteem Scale (BES, Franzoi & Shields, 1984), beoordelen op hun belang voor de aantrekkelijkheid van hun eigen en het andere geslacht. Relevant voor het onderhavige onderzoek zijn de oordelen van mannen. Mannen baseerden hun oordeel over de aantrekkelijkheid van (andere) mannen vooral op aspecten van fysieke kracht, met name de sterkte van het bovenlichaam. De aantrekkelijkheid van vrouwen, hun potentiële sekspartners, beoordeelden zij veel meer in termen van seksuele aantrekkelijkheid. Hierbij speelde gewicht een rol, maar ook de aantrekkelijkheid van de seksuele organen.

Hoe homomannen de aantrekkelijkheid van (andere) mannen beoordelen is minder bekend en doel van het onderhavige onderzoek is om na te gaan welke aspecten van het lichaam voor homomannen belangrijk zijn in de beoordeling van aantrekkelijkheid. Specifiek gaan

wij in deze studie in op wat homoseksuele mannen van hun eigen lichaam vinden, welke lichaamsdelen zij belangrijk en aantrekkelijk vinden en in hoeverre de aantrekkelijkheid van lichaamsdelen van invloed is op tevredenheid met het eigen lichaam en meer algemene zelfwaardering. Op basis van de literatuur voorspellen wij dat homomannen een voorkeur hebben voor een slank en enigszins ondergewicht ideaal lichaam (Herzog, Newman & Warshaw, 1991). Wij verwachten verder dat homomannen, in belangrijke mate vergelijkbare criteria zullen gebruiken als heteromannen.

Heteroseksuele mannen beoordelen de aantrekkelijkheid van (andere) mannen, potentiële concurrenten, vooral op basis van fysieke kracht, terwijl zij de aantrekkelijkheid van hun potentiële seksuele partners, vrouwen, vooral beoordelen op basis van seksuele kenmerken. De seksuele belangstelling van homomannen gaat uit naar andere mannen en wij verwachten dan ook dat hun beoordeling van de aantrekkelijkheid van mannen niet alleen gebaseerd is op indicatoren van fysieke kracht, maar ook op seksuele aspecten. Op basis van het onderzoek van Franzoi en Herzog (1987) verwachten wij dat voor homomannen ook de seksuele organen, met name de penis, van belang zijn voor het beoordelen van de aantrekkelijkheid van (andere) mannen. De beoordeling van de eigen penis is naar verwachting dan ook van invloed op de tevredenheid van homomannen met hun eigen lichaam en op hun zelfwaardering.

Onder mannen is nauwelijks wetenschappelijk onderzoek verricht naar de beoordeling van de eigen penis en de consequenties hiervan, hoewel daar allerlei lekenideeën over bestaan. De penis fungeert doorgaans als symbool van mannelijkheid, in het bijzonder van viriliteit, potentie en kracht (Pope et al., 2000), en wij verwachten dan ook dat de meeste mannen, maar vermoedelijk ook vrouwen, een grotere penis als meer ideaal zullen beoordelen en dat juist de evaluatie van hun penis van invloed is op hoe tevreden mannen zijn met hun lichaam. Hoewel wij geen reden zien om te veronderstellen dat dit anders zou zijn voor hetero- en homoseksuele mannen is het aannemelijk dat het relatieve belang van de penis voor homomannen groter kan zijn dan voor heteroseksuele mannen. Mannen beoordelen de aantrekkelijkheid van hun partners mede op basis van de aantrekkelijkheid van hun seksuele organen en voor homomannen is de penis in dit verband saillant, waar dat voor heteroseksuele mannen niet het geval is. Homomannen staan bovendien in hun seksuele contacten bloot aan een zeer directe vorm van sociale vergelijking van het eigen lichaam met dat van een andere man, waarbij, juist omdat het een seksuele interactie betreft, ook de penis saillant is. Om na te gaan

in hoeverre de specifieke beoordeling van de eigen penis van invloed is op de lichaamstevredenheid en zelfwaardering van homomannen hebben wij in dit onderzoek ook vragen gesteld over de feitelijke en ideale penis.

Methode

Procedure

Data zijn verzameld onder deelnemers aan een lopende cohortstudie die de GG&GD Amsterdam in 1995 initieerde om de epidemiologie van HIV, seksueel risicogedrag en onderliggende psychosociale processen onder jonge homomannen in de Amsterdamse regio in kaart te brengen. Voor inclusie in het cohort kwamen in aanmerking mannen van 30 jaar of jonger die woonachtig waren in Amsterdam en omstreken of frequent gebruik maakten van Amsterdamse homo-uitgaansgelegenheden. Tevens dienden deelnemers in het voorgaande half jaar tenminste één seksueel contact met een mannelijke partner te hebben gehad. Deelnemers bezoeken iedere zes maanden de onderzoekslocatie voor een medische anamnese en een HIV-antistoffentest. Tevens vullen de deelnemers een vragenlijst in over seksueel risicogedrag en mogelijke psychosociale determinanten. Gegevens voor het onderhavige onderzoek zijn verzameld middels de halfjaarlijkse meting die plaatsvond tussen oktober 2001 en april 2002.

Respondenten

Van in totaal 251 homomannen zijn gegevens verkregen. Ten tijde van deelname was de gemiddelde leeftijd van respondenten 29.7 jaar (SD = 7.1). Het opleidingsniveau was hoog (51% HBO of WO; 41% HAVO, VWO of MBO; 8% lager onderwijs of VMBO). Op een Kinsey-schaal voor seksuele voorkeur classificeerden de meeste respondenten zichzelf als exclusief homoseksueel (M = 6.6; SD = .78), range (1) exclusief heteroseksueel tot (7) exclusief homoseksueel).

Meetinstrumenten

Beoordeling eigen lichaam

Het beeld dat mannen hebben van hun feitelijke en

ideale lichaam is gemeten middels de Body Size Drawings (Stunkard, Sorenson & Schulzinger, 1980). Dit instrument bestaat uit negen genummerde tekeningen van een man, variërend van extreem dun naar extreem dik (Figuur 1), en respondenten selecteren die tekening waarvan zij vinden dat die hun feitelijke lichaam het beste representeert. Tevens selecteren mannen die tekening die het beste hun gewenste (ideale) uiterlijk weergeeft. Vervolgens is een discrepantiemaat berekend door de score van het feitelijke beeld af te trekken van de score voor het ideaalbeeld. Een negatieve discrepantiescore geeft aan dat men slanker wil zijn dan men is, terwijl een positieve discrepantiescore aangeeft dat men zwaarder wil worden. Een discrepantiescore van 0 geeft aan dat men een congruent lichaamsbeeld heeft.

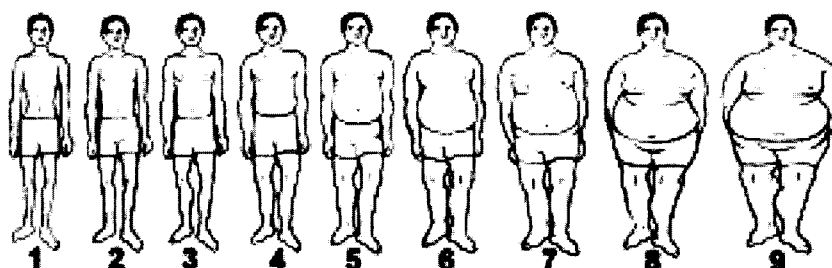
Beoordeling lichaamsdelen

Bij de beoordeling van lichaamsdelen is onderscheid gemaakt tussen het belang en de aantrekkelijkheid van het lichaamsdeel. Voor beide beoordelingen is gebruik gemaakt van een instrument ontleend aan Woertman (1994) waarin 10 lichaamsdelen onderscheiden worden (benen, billen, borstpartij, buik, dijen, haar, heupen, huid, penis, schouders). Respondenten scoorden het belang voor hen zelf van elk lichaamsdeel op een negenpuntsschaal (1 = niet belangrijk; 9 = zeer belangrijk). De interne consistentie van de belangoordelen was zeer goed (Cronbach's alpha = .89). Oordelen over de aantrekkelijkheid van de diverse eigen lichaamsdelen werden eveneens op negenpuntsschaal gegeven (1 = niet mooi; 9 = mooi). De interne consistentie van aantrekkelijkheid-oordelen was ruim voldoende (Cronbach's alpha = .77).

Beoordeling penis

Over de penis zijn enkele aanvullende vragen gesteld. Allereerst is mannen gevraagd aan te geven in welke lengtecategorie hun penis viel (< 9 cm; 9-12 cm; 12-16 cm; >16 cm). Vervolgens gaven zij aan welke lengtecategorie penis zij ideaal vonden. Evenals voor het lichaamsbeeld is voor penislengte een discrepantiemaat

Figuur 1. Body Size Drawings

Tabel 1. Gemiddelde belang van lichaamsdelen voor respondenten zelf (in aflopende volgorde).

	M	SD
Buik	7.35	1.52
Huid	7.19	1.46
Borstpartij	7.07	1.50
Billen	7.04	1.48
Penis	7.02	1.52
Haar	6.98	1.80
Schouders	6.86	1.44
Benen	6.47	1.72
Dijen	6.15	1.86
Heupen	5.89	1.78

Noot: 1 = niet belangrijk 9 = zeer belangrijk

berekend door de score van de feitelijke lengte af te trekken van de score voor de ideale lengte. Een negatieve discrepantiescore geeft aan dat men een grotere penis wil hebben dan men heeft, terwijl een positieve discrepantiescore aangeeft dat men een kleinere penis wil hebben. Een discrepantiescore van 0 geeft een congruente penislengte aan.

Tevredenheid met het eigen lichaam

Tevredenheid over het eigen lichaam is gemeten middels een schaal bestaande uit 3 items ontwikkeld door Woertman (1994), bijvoorbeeld: "Het beeld dat je van jouw lichaam hebt is ... (1 = negatief; 9 = positief)?". Items konden gescoord worden op een negen puntschaal en hogere scores indiceren een grotere tevredenheid met het eigen lichaam. De interne consistentie van de drie items was zeer goed (Cronbach's alpha = .92).

Zelfwaardering

De Rosenberg Zelfwaarderingsschaal (RSE) bestaande uit 10 items is gebruikt om globale zelfwaardering te meten (Rosenberg, 1965), bijvoorbeeld: "Over het algemeen ben ik tevreden over mezelf" en "Soms denk

Tabel 2. Gemiddelde aantrekkelijkheid van eigen lichaamsdelen (in aflopende volgorde).

	M	SD
Penis	6.81	1.55
Benen	6.70	1.55
Schouders	6.65	1.47
Billen	6.48	1.54
Huid	6.45	1.59
Haar	6.46	2.60
Heupen	6.24	3.25
Borstpartij	6.11	1.61
Dijen	6.09	1.51
Buik	5.42	2.00

Noot: 1 = niet mooi, 9 = mooi

ik dat ik niets waard ben". Respondenten scoorden elk item op een vijf puntsschaal (1 = sterk mee oneens; 5 = sterk mee eens). Scores voor negatief geformuleerde items zijn gehecodeerd. De interne consistentie van de zelfwaarderingsschaal was zeer goed (Cronbach's alpha = .86).

Resultaten

Beoordeling eigen lichaam

Gemiddeld scoorden de deelnemende homomannen significant hoger op het feitelijke lichaamsbeeld ($M = 3.90$, $SD = 1.88$) dan op het ideale lichaamsbeeld ($M = 3.56$, $SD = .94$, $t(246) = 2.87$, $p < .01$), hetgeen betekent dat deze mannen gemiddeld genomen slanker wilden zijn. Voor 11.7 % van de homomannen waren feitelijk en ideaal lichaamsbeeld congruent. De meeste homomannen (49.4%) vonden zichzelf te dik en wilden slanker zijn. Ruim een derde van de mannen (38.9%) vond zichzelf te mager.

Mannen waren gemiddeld genomen redelijk tevreden met hun lichaam ($M = 6.7$, $sd = 1.30$) en zij hadden een behoorlijk hoge zelfwaardering ($M = 4.0$, $sd = .68$). Variantie-analyse liet zien dat het al dan niet ervaren van een discrepantie tussen het feitelijke en het ideale lichaamsbeeld significant samenhang met tevredenheid met het lichaam, $F(2,246) = 7.88$, $p < .001$, maar niet met zelfwaardering, $F(2,243) = 1.04$, ns. Uit post hoc tests bleek dat mannen die zichzelf te zwaar vonden significant minder tevreden waren met hun lichaam ($M = 6.41$) dan mannen met een congruent lichaamsbeeld ($M = 7.37$) en mannen die zichzelf te licht vonden ($M = 6.86$).

Beoordeling lichaamsdelen

Over het algemeen vonden de deelnemende homomannen alle aspecten van hun lichaam redelijk belangrijk en verschillen in belangrijkheidscores waren klein. Het hoogst op belangrijkheid scoorde de buik, gevolgd door de huid (zie Tabel 1). Ook de borstpartij, de billen en de penis werden als belangrijk gezien, zij het dat, anders dan verwacht, borstpartij en penis niet het hoogst scoorden. Het onderlichaam (benen, dijnen, heupen) scoorde het laagst op belangrijkheid en het haar en de schouders namen een middenpositie in.

De buik, het lichaamsdeel dat mannen gemiddeld als het belangrijkste beoordeelden, scoorde gemiddeld het laagst op aantrekkelijkheid (zie Tabel 2). De huid nam qua aantrekkelijkheid een middenpositie in, evenals de billen. De aantrekkelijkheid van de borstpartij, eveneens een redelijk belangrijk lichaamsdeel, is ook relatief laag beoordeeld. Respondenten zagen gemiddeld de penis als hun meest aantrekkelijke lichaamsdeel.

Tabel 3. Regressie van tevredenheid met het eigen lichaam en zelfwaardering op aantrekkelijkheid eigen lichaamsdelen

Tevredenheid met het eigen lichaam	B	t(238)	p
aantrekkelijkheid buik	.25	4.97	.001
aantrekkelijkheid borstpartij	.24	4.62	.001
aantrekkelijkheid schouders	.16	3.05	.01
aantrekkelijkheid huid	.14	2.83	.01
aantrekkelijkheid penis	.13	2.68	.01
Zelfwaardering	B	t(237)	p
aantrekkelijkheid penis	.21	3.08	.01
aantrekkelijkheid borstpartij	.17	2.31	.05

Noot: Alleen significante effecten zijn vermeld.

Om na te gaan of de aantrekkelijkheid van welke eigen lichaamsdelen van invloed was op de tevredenheid met het eigen lichaam en zelfwaardering is gebruik gemaakt van multiple regressieanalyses. Hierin zijn respectievelijk tevredenheid met het eigen lichaam en zelfwaardering geresseerd op de aantrekkelijkheidscores van alle eigen lichaamsdelen (zie tabel 3). De aantrekkelijkheid van buik, borstpartij, schouders, huid en penis bleek significant samen te hangen met tevredenheid met het eigen lichaam. De positieve regressiecoëfficiënten geven aan dat een toename van de subjectieve aantrekkelijkheid van deze lichaamsdelen samen ging met meer tevredenheid met het eigen lichaam. De effecten van de overige lichaamsdelen waren niet significant. Het gehele regressiemodel verklaarde 61% van de variantie in tevredenheid met het eigen lichaam, $F(10,238) = 36.72, p < .001$.

De aantrekkelijkheid van de penis en de borstpartij hing significant samen met zelfwaardering. Naarmate de penis en de borstpartij in subjectieve aantrekkelijkheid toenamen, nam ook de zelfwaardering toe. Dit regressiemodel verklaarde 17.7 % van de variantie in zelfwaardering, $F(10,237) = 6.25, p < .001$.

Tevredenheid met het eigen lichaam en zelfwaardering correleerden significant ($r = .45, p < .001$) en aangezien de aantrekkelijkheid van penis en borstpartij significant samenhang met zowel tevredenheid met het eigen lichaam als zelfwaardering is middels een aanvullende hiërarchische multiple regressieanalyse nagegaan of de effecten van aantrekkelijkheid van de penis en de borstpartij op zelfwaardering gemedieerd werden door tevredenheid met het eigen lichaam. Hiertoe zijn in de eerste stap van een regressiemodel, met zelfwaardering als afhankelijke variabele, de effecten van de aantrekkelijkheid van de penis en borstpartij ingevoerd, gevolgd door het effect van tevredenheid met het eigen lichaam in de tweede stap. Het effect van aantrekkelijkheid van de borstpartij op zelfwaardering werd niet-significant na toevoeging van tevredenheid met het eigen lichaam aan het regressiemodel

($\beta = .07, t(245) = .96, ns$), terwijl het effect van aantrekkelijkheid van de penis aanzienlijk kleiner werd ($\beta = .16, t(245) = 2.54, p < .05$), hetgeen suggereert dat inderdaad sprake is van (partiële) mediatie.

Beoordeling penis

De helft van de mannen (50%) gaf aan een penis groter dan 16 centimeter te hebben, 42.8% had een penis tussen 12-16 centimeter en 7.2% had een penis van 9-12 centimeter. Een penis kleiner dan 9 centimeter is niet gerapporteerd. Tweederde van de mannen (66.3%) beschouwde een penis groter dan zestien centimeter als ideaal. Voor bijna driekwart van de mannen (71.9%) waren de feitelijke en ideale penislengtecategorie congruent (discrepantiescore 0). Een kwart van de mannen (24.9%) zou graag een langere penis willen hebben en 3.2 wenste een kleinere penis.

De lengtecategorie van de penis bleek (marginaal) significant samen te hangen met tevredenheid met het eigen lichaam, $F(2,246) = 2.86, p = .06$, maar niet met zelfwaardering, $F(2,246) = 1.93, ns$. Mannen met een penis langer dan 16 centimeter waren meer tevreden met hun lichaam ($M = 6.91$) dan mannen met een penis tussen 12-16 centimeter ($M = 6.51$) en mannen met een penis tussen 9-12 centimeter ($M = 6.61$). Discrepantie tussen feitelijke en ideale penislengte hing eveneens samen met tevredenheid met het eigen lichaam, $F(1,46) = 4.01$. Mannen met een feitelijke penislengte die samenviel met of groter was dan hun ideale penislengte scoorden significant hoger ($M = 6.80$) dan mannen die een grotere penis wilden hebben ($M = 6.4$).

Discussie

Uit dit onderzoek blijkt dat, voor homomannen, een fysiek aantrekkelijk mannenlichaam slank en (licht)gespierd is. Slechts weinig mannen hebben een lichaam dat helemaal aan dit ideaal voldoet en de overgrote meerderheid van de deelnemers ervaart dan ook een discrepantie tussen hun daadwerkelijke en ideale lichaamsbeeld. Dit bleek ook uit eerder onderzoek (Sie-

ver, 1994; Woertman, 1994; 2003). Uit ons onderzoek komt verder naar voren dat het percentage mannen met een discrepant lichaamsbeeld ongeveer overeenkomt met wat doorgaans onder vrouwen gevonden wordt, maar dat, eveneens conform eerder onderzoek (Drewnowski & Yee, 1987; McCaulay et al., 1988; Mishkind et al., 1986), onder mannen twee verschillende vormen van discrepantie (te zwaar of te licht) in aanzienlijke mate voorkomen, terwijl vrouwen zichzelf over het algemeen te zwaar blijken te vinden. In aanvulling op dit eerdere onderzoek laten onze bevindingen echter ook zien dat deze beide vormen van discrepantie verschillen in hun consequenties. Alleen mannen die zichzelf te zwaar vonden waren ook daadwerkelijk minder tevreden met hun lichaam dan de kleine groep mannen met een congruent lichaamsbeeld. Anders dan eerder onderzoek suggereert dit dat, in vergelijking met vrouwen, niet alleen de aard van de ontevredenheid met het eigen lichaam anders is onder mannen, maar dat wel degelijk ook de mate waarin dit het geval is minder is. Gezien de beperkingen van de steekproef is verder onderzoek nodig om meer en bredere ondersteuning voor deze hypothese te vinden. De selectiviteit van steekproef beperkt de externe validiteit van dit onderzoek meer in het algemeen. Het is echter niet mogelijk om een aselechte steekproef te trekken uit de populatie homoseksuele mannen. Van belang is dan ook de redelijke diversiteit van de onderzochte groep. Bovendien komen centrale bevindingen overeen met de resultaten van eerdere onderzoeken (Woertman, 1994; 2003; Silberstein et al., 1989; Siever, 1994).

Uit ons onderzoek bleek dat, in absolute zin, de discrepantie tussen het feitelijke en ideale lichaamsbeeld van de mannen relatief klein was, hetgeen zou kunnen verklaren waarom zij in het algemeen behoorlijk tevreden waren met hun eigen lichaam en ook ruim boven het schaal midden scoorden op zelfwaardering. Homoseksuele jongens en mannen lijken, volgens dit onderzoek, grotendeels te (willen) voldoen aan een ideaalbeeld van de man dat reeds bekend is uit de klassieke oudheid. Reeds de (heteroseksuele?) oude Grieken hadden als mannelijk schoonheidsideaal iemand met brede schouders, een gespierd bovenlichaam, een welgevormde buik, maar met een kleine penis (Nissinen, 1998). Met uitzondering van de kleine penis blijkt dit vele eeuwen later nog steeds het ideaalbeeld te zijn voor homomannen. Homo- en heteroseksuele jongens en mannen blijken qua schoonheidsideaal dan ook niet veel van elkaar te verschillen (Leit et al., 2002).

De constatering dat voor homomannen een mooi lichaam een slank en lichtgespierd lichaam is, beantwoordt niet de vraag welke lichaamsdelen homo-

mannen betrekken in de beoordeling van de aantrekkelijkheid van een man. Uit dit onderzoek blijkt dat homomannen met name belang hechten aan de buik, de huid en de borstpartij. De aantrekkelijkheid van deze drie belangrijkste lichaamsdelen was bovendien significant gerelateerd aan tevredenheid met het eigen lichaam. Verder hing tevredenheid met het eigen lichaam samen met aantrekkelijkheid van de schouders en de penis, twee aspecten die gemiddeld scoorden qua belang. Zoals verwacht blijkt de tevredenheid van homoseksuele mannen met hun eigen lichaam, net als voor heteroseksuele mannen, samen te hangen met de beoordeling van het bovenlichaam (borstpartij, schouders, buik), maar ook de penis maakt dat een man zich aantrekkelijker voelt, althans een homoman. Anders dan verwacht speelt ook de beoordeling van de huid een belangrijke rol. Homoseksuele mannen lijken, zoals voorspeld, de beoordelingsprocessen te combineren die voor heteroseksuele mannen gescheiden zijn naar zelf (fysieke kracht) en seksuele partner (seksuele aantrekkelijkheid).

Dat de mate waarin homomannen hun eigen lichaam aantrekkelijk vinden psychologisch betekenisvol is bleek ook uit de samenhang tussen de beoordeling van lichaamsdelen en zelfwaardering. Zelfwaardering bleek significant samen te hangen met de subjectieve aantrekkelijkheid van de eigen penis en schouders. Deze twee beoordelingen verklaarden bovendien bijna een vijfde van de variantie in zelfwaardering, hetgeen opmerkelijk veel is als we aannemen dat zelfwaardering een reflectie is van het geheel aan kenmerken, capaciteiten en ervaringen van een individu. Het belang van de penis voor het zelfbeeld van homomannen bleek ook uit effecten van de (zelfgerapporteerde) lengte van de penis. Mannen met een penis langer dan 16 cm., een lengte die doorgaans als gemiddelde gevonden wordt, bleken meer tevreden met hun eigen lichaam. Een penis langer dan 16 cm. werd bovendien door de overgrote meerderheid van de mannen als ideaal gezien en mannen die afweken van dit ideaal waren eveneens minder tevreden met hun lichaam. Mannen met een penis die langer of even lang was als hun ideaal scoorden bovendien hoger op zelfwaardering. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat mannen met een grote(re) penis voldoen aan een stereotype beeld van mannelijkheid (Pope et al., 2000), wat mogelijk sociaal aanzien en zelfvertrouwen geeft.

Het is denkbaar dat de zelfgerapporteerde lengte van de penis, al dan niet opzettelijk, vertekend is. Over het algemeen wordt in onderzoek onder mannen met een Europese achtergrond een gemiddelde penislengte van rond de 16 cm gevonden (Bogaert & Hershberger, 1999; Harding & Golombok, 2002). In dit onderzoek

is, om in ieder geval een bewuste neiging om een grotere penislengte te rapporteren tegen te gaan, allereerst gebruik gemaakt van een scoring in globale categorieën in plaats van een specifieke rapportage van centimeters. Hierbij is een hoofdonterscheid gemaakt tussen kleiner of gelijk aan versus groter dan 16 cm, de verwachte gemiddelde penislengte. Een verdere maatregel was om de categorie kleiner of gelijk aan 16 cm onder te verdelen in drie subcategorieën en dit niet te doen voor de hoofdcategorie langer dan 16 cm. De idee hierachter was dat een eventuele bewuste overrapportage van de lengte van de eigen penis tot doel kan hebben om aan een bepaalde standaard te voldoen. Een dergelijke standaard is vermoedelijk het midden van de schaal. Als dit samenvalt met het populatiegemiddelde zou het resultaat kunnen zijn dat het steekproefgemiddelde boven het populatiegemiddelde uitkomt, hetgeen vermoedelijk kan worden opgevat als een (bewuste) vertekening. Door het grotere aantal categorieën aan de lage kant van de schaal verschuift het psychologische schaal midden echter naar lagere waarden, hetgeen een effect van de neiging tot overrapportage zou kunnen compenseren. In het onderzoek had de helft van de deelnemers een penis kleiner of gelijk aan 16 cm. en de andere helft een lengte van meer dan 16 cm. Deze verdeling is overeenkomstig de verwachting op basis van het vermoedelijke populatiegemiddelde en suggereert dat de zelfgerapporteerde penislengte in het algemeen niet substantieel bewust vertekend is. Verder blijkt uit onderzoek waarin penislengte ook daadwerkelijk gemeten werd dat mannen goed in staat zijn de lengte van hun penis te schatten (Bogaert & Hershberger, 1999).

Dit onderzoek richtte zich op homoseksuele mannen, maar in onze hedendaagse cultuur worden ook heteromannen steeds meer gezien als seksueel object, met name door heteroseksuele vrouwen. Het uiterlijk is daarmee ook voor hen belangrijker geworden (Woertman, 2003), en het is dan ook interessant om in toekomstig onderzoek na te gaan in hoeverre hedendaagse heteromannen tevreden zijn met hun lichaam en of dit afwijkt van eerdere generaties of van mannen in andere culturen. Wij verwachten dat eigentijdse heteroseksuele mannen minder tevreden zijn met hun uiterlijk. Ook verwachten wij dat de relatieve invloed van aspecten van het lichaam op de tevredenheid met het eigen lichaam veranderd is. Doordat heteroseksuele mannen meer als seksueel object gezien worden zou met name de beoordeling van hun eigen seksuele organen een grotere rol kunnen zijn gaan spelen en meer dan voorheen, en wellicht meer dan in andere culturen, van invloed kunnen zijn op de tevredenheid met het eigen lichaam en zelfwaardering. Uit eerder

onderzoek van Franzoi en Herzog (1987) in de VS bleek al dat ook heteroseksuele mannen een grotere penis aantrekkelijker en mannelijker vinden dan een kleinere. Hierin verschillen zij dus niet van homoseksuele mannen.

Over de rol van de penis in het zelfbeeld en het welbevinden van mannen leven tal van cultureel verankerde ideeën die, gezien onze bevindingen, mogelijk een kern van waarheid bevatten. Helaas wordt hieraan niet of nauwelijks wetenschappelijke aandacht besteed. Met dit onderzoek hopen wij te laten zien dat onderzoek naar dit veelal met lacherigheid en gêne omgeven thema belangrijke nieuwe psychologische inzichten kan opleveren, vermoedelijk ook in het functioneren van heteroseksuele mannen.

Literatuur

- Agliata, D., & Tantleff-Dunn, S. (2004). The impact of media exposure on males' body image. *Journal of Social and Clinical Psychology, 23*, 7-22.
- Beren, S.E., Hayden, H.A., Wilfley, D.E., & Grilo, C.M. (1996). The influence of sexual orientation on body dissatisfaction in adult men and women. *International Journal of Eating Disorders, 20*, 135-141.
- Bogaert, A.F., & Hershberger, S. (1999). The relation between sexual orientation and penile size. *Archives of Sexual Behavior, 28*, 213-221.
- Drewnowski, A., & Yee, D.K. (1987). Men and body image: Are males satisfied with their body weight? *Psychosomatic Medicine, 49*, 626-634.
- Fallon, A.E., & Rozin, P. (1985). Sex differences in perceptions of body shape. *Journal of Abnormal Psychology, 94*, 102-105.
- Feingold, A. (1992). Good-looking people are not what we think. *Psychological Bulletin, 111*, 304-341.
- Franzoi, S.L., & Herzog, M.E. (1987). Judging physical attractiveness: What body aspects do we use? *Personality and Social Psychology Bulletin, 13*, 19-33.
- Franzoi, S.L., & Shields, S.A. (1984). The Body Esteem Scale: Multidimensional structure and sex differences in a college population. *Journal of Personality Assessment, 48*, 173-178.
- Harding, R., & Golombok, S.E. (2002). Test-retest reliability of the measurement of penile dimensions in a sample of gay men. *Archives of Sexual Behavior, 31*, 351-357.
- Hatfield, E., & Sprecher, S. (1986). *Mirror, mirror: The importance of looks in everyday life*. New York: SUNY Press.
- Herzog, D.B., Newman, K.L., & Warshaw, M. (1991). Body image dissatisfaction in homosexual and heterosexual males. *Journal of Nervous and Mental Disease, 179*, 356-359.
- Hoyt, W.D., & Kogan, L.R. (2001). Satisfaction with body image and peer relationships for males and females in a college environment. *Sex Roles, 45*, 199-215.

- Humphreys, P., & Paxton, S.J. (2004). Impact of exposure to idealized male images on adolescent boy's body image. *Body Image, 1*, 253-266.
- Leit, R.A., Gray, J.J., & Pope, H.G. (2002). The media's representation of the ideal male body: A cause for muscle dysmorphia? *International Journal of Eating Disorders, 31*, 334-338.
- McCaulay, M., Mintz, L., & Glenn, A.A. (1988). Body image, self-esteem, and depression-proneness: Closing the gender gap. *Sex Roles, 18*, 381-391.
- Mishkind, M.E., Rodin, J., Silberstein, L.R., & Striegel-Moore, R.H. (1986). The embodiment of masculinity: Cultural, psychological and behavioral dimensions. *American Behavioral Scientist, 29*, 545-562.
- Morrison, M.A., Morrison, T.G., & Slager, C.L. (2004). Does body satisfaction differ between gay men and lesbian women and heterosexual men and women? A meta-analytic review. *Body Image, 1*, 127-138.
- Nissinen, M. (1998). *Homoeroticism in the biblical world*. Minneapolis: Augsburg Fortress Publishers.
- Polivy, J., & Herman, C.P. (2004). Sociocultural idealization of thin female body shapes: An introduction to the special issue on body image and eating disorders. *Journal of Social and Clinical Psychology, 23*, 1-6.
- Pope, H.G., Phillips, K.A., & Olivardia, R. (2000). *The Adonis complex: The secret crisis of male body obsession*. New York: Free Press.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Sergios, P.A., & Cody, J. (1986). Importance of physical attractiveness and social assertiveness skills in male homosexual dating behavior and partner selection. *Journal of Homosexuality, 12*, 71-84.
- Siever, M.D. (1994). Sexual orientation and gender as factors in socioculturally acquired vulnerability to body dissatisfaction and eating disorders. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 62*, 252-260.
- Silberstein, L.R., Mishkind, M.E., Striegel-Moore, R.H., Timko, C., & Rodin, J. (1989). Men and their bodies: A comparison of homosexual and heterosexual men. *Psychosomatic Medicine, 51*, 337-346.
- Stunkard, A., Sorenson, T., & Schulsinger, F. (1980). Use of the Danish Adoption Register for the study of obesity and thinness. In S. Kety (Ed.), *The genetics of neurological and psychiatric disorders* (pp. 115-120). New York: Raven Press.
- Woertman, E.M. (1994). *Beelden van een lichaam; de mentale representatie van lichaamsbeelden*. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Woertman, E.M. (2003). *Moeders mooiste: De schone schijn van het uiterlijk*. Lisse: Swets & Zeitlinger.

Abstract

Body satisfaction and self-esteem of homosexual men: does a big(ger) penis make a man happy?

Good looks are important for homosexual men and deviance from a narrowly prescribed ideal results in insecurity and dissatisfaction. In this study we first of all assessed which parts of their bodies homosexual men (N = 251) find important and attractive. Next we assessed whether the attractiveness of specific parts of the body is related to the extent to which homosexual men are satisfied with their body and their more general self-esteem. As expected we found that the subjective attractiveness of in particular the upper body, but also the penis, was related to men's satisfaction with their bodies. Actual penis length was similarly related to men's body satisfaction. Most men perceived a longer penis as more ideal, and men who matched their ideal were more satisfied with their body and reported higher self-esteem. Quite some culturally rooted beliefs exist regarding the role of the penis in the self-concept and psychological functioning of men, but relevant scientific research is virtually non-existent. Our findings show that how homosexual men evaluate their penis substantially influences how they evaluate themselves more generally. It is unknown whether a similar association exists among heterosexual men, but for several reasons it may be assumed that the self-esteem of heterosexual men is also related to their evaluation of their most masculine and sexual body part. The scientific study of the man and his penis hence deserves serious attention.